

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 19120602-010-06-02-0117-2015-407

20/02/2015

Konu : Zorla Getirme Kararları

GENELGE

No: 162

Kanunlarda belirtilen istisnalar dışında şüpheli ve sanıkların davetiye ile mağdur, şikâyetçi, tanık ve bilirkişilerin ise açıklamalı çağrı kâğıdı ile çağrılması gerektiği hâlde; işin önemi, yoğunluğu ve zaman darlığı gibi gerekçelerle ilgililerin doğrudan zorla getirme kararı ile hazır edilmek suretiyle Anayasa, uluslararası sözleşmeler ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa aykırı olarak insan hakları ihlaline, adli kolluğun iş yükünün artmasına, kişilerin ve adli kolluk birimlerinin yakınmalarına neden olunabileceği değerlendirildiğinden, konuya ilişkin bazı hususların teşkilata hatırlatılmasında yarar görülmüştür.

Bilindiği üzere, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesine paralel bir şekilde 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 uncu maddesinde düzenlenmiş ve anılan maddenin birinci cümlesinde, herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasamız bu ifadesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını bir insan hakkı olarak güvence altına almıştır.

Öte yandan, 4058 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 27/1/1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 37 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, bir çocuğun tutuklanması ve alıkonulmasının, uygun olabilecek en kısa süreyle sınırlı tutulmak üzere en son başvurulabilecek bir önlem olarak düşünülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Diğer taraftan, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun çeşitli maddelerinde zorla getirme kararının hangi hâllerde verilebileceği belirtilmiştir. Anılan Kanunun 43 üncü maddesinde tanıkların çağrılması, 44 üncü maddesinde bu çağrıya uymayan tanıklar hakkında yapılacak işlemler; bu düzenlemelere paralel şekilde 62 ve 71 inci maddelerinde de bilirkişiler yönünden uygulanacak hükümler bulunmaktadır. Kanunun 145 inci maddesinde ifade ve sorgu için yapılan davetiyeye rağmen gelmeyenlerin zorla getirileceği ifade edilmiş, 146 ncı maddesinde de şüpheli veya sanığın zorla getirilmesinde izlenecek kurallara yer verilmiştir.

Ayrıca, Kanunun 176 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kâğıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceğinin yazılacağı; 193 üncü maddesinin birinci fıkrasında, Kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmayacağı, gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verileceği; 199 uncu maddesinde, mahkemece, sanığın hazır bulunmasına ve zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verilebileceği; 233 üncü maddesinde, suçun mağduru ile şikâyetçinin çağrılmasında da tanıklara ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla;

1) Kanunlarda öngörülen zorunluluk hâlleri dışında, usulüne uygun bir şekilde şüphelilerin davetiye ile şikâyetçi, mağdur, tanık ve bilirkişilerin ise çağrı kâğıdı ile çağırılması,

2) Mağdur, şikâyetçi, tanık ve bilirkişilerin telefon, telgraf, UYAP SMS (Kısa Mesaj Servisi), elektronik posta gibi araçlarla da çağrılabilmesinin göz önünde bulundurulması,

3) Çocuklar açısından zorla getirme yoluna en son çare olarak başvurulması, çocuklar hakkında verilen zorla getirme kararlarının infazı sırasında buldukları yaş ve yaşadıkları sosyal çevrenin gözetilmesi,

4) Zorla getirilecek kişinin açık kimliği, şüpheli olması hâlinde suçu, gerektiğinde eşkâli ve zorla getirilme nedenlerinin ayrıntılı ve açıkça belirtilmesi ile kararın bir örneğinin ilgili şüpheli, tanık, bilirkişi, şikâyetçi veya mağdura verildiğinin belgelendirilmesinin sağlanması,

5) Tanıkların zorla getirilmesi için uygulanan zorlama ve özgürlük kısıtlamalarının, gelmeyen tanığın duruşmada dinlenmesini veya Cumhuriyet savcılığı tarafından çağrılmışsa ifadesine başvurulmasını sağlamaya yetecek oranda bir zamanla sınırlı olması, en kısa sürede çağırılan makama çıkarılması, bu kişilerin nezarete bekletilmemeleri, bu açıdan tanıkların, kolluk tarafından ertesi gün duruşmaya getirilmek için bir gün öncesinden şüpheli veya sanık gibi gözaltına alınması uygulamasının Anayasanın 19 uncu maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliğinin ihlaline aykırılık teşkil edeceğinin hatırdan çıkarılmaması,

6) Bilirkişi, şikâyetçi ve mağdurlar hakkında da tanıklara ilişkin kuralların uygulanması,

7) Hakkında zorla getirme kararı verilen kişinin tutuklu ya da hükümlü olmadığı dikkate alınarak, adliye binalarındaki tutuklu veya hükümlülerin muhafaza edildikleri yerlerde tutulmaması,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Bekir BOZDAĞ

Bakan